

ESENȚA FILOSOFIEI ÎN VIZIUNEA LUI B. RUSSELL ȘI M. HEIDEGGER

Mihai Braga , dr. conferențiar

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: În articol se analizează punctele de vedere a lui B. Russell și M. Heidegger referitor la importanța filosofiei. Fiind reprezentanți remarcabili a unor curente filosofice contemporane, fiecare dintre ei au poziții destul de diferite despre esența filosofiei și importanța ei în societate, dar mai ales, în procesul cunoașterii realității. B. Russell, de altfel ca și alți reprezentanți ai neopozitivismului, subapreciază rolul filosofiei în cunoaștere, pe când M. Heidegger, dimpotrivă consideră că doar filosofia poate genera o înțelegere adecvată a realității.

Cuvinte cheie: pozitivism, existențialism, cunoaștere, filozofie, știință.

Să confruntăm pozițiile a doi reprezentanți de cel mai înalt rang al filosofiei secolului al XX-lea Bertrand Russell, filosof englez și Martin Heidegger, filosof german. Desigur, noi îi putem deosebi nu numai după culturile naționale, dar și după curentele filosofice pe care le reprezintă. Russell își numește filosofia sa atomism logic, într-un anumit fel pare să se îndepărteze de filosofia lingvistică. Fiind întrebat ce fel de filosofie profesează Russell răspunde: „Unica definiție, pe care eu cândva mi-am dat-o a fost atomism logic, dar eu nu sunt un amator de a da definiții. Mai mult că, eu m-aș feri de ele.” La întrebarea ce înseamnă atomism logic Russell spune:” Aceasta înseamnă, după părerea mea, că modul de a pătrunde în esența oricăruia obiect cercetat de dumneavoastră este analiza. Puteți analiza până atunci..până nu veți da de lucruri care mai departe nu pot fi analizate și acestea vor fi atomi logici. Eu îi numesc atomi logici, pentru că ei nu sunt microparticule ale materiei. Ei, dacă se poate spune așa, sunt idei, din care se formează obiectul.”

Martin Heidegger este atașat de către specialiștii în istoria filosofiei la curentul existențialist, cu toate că el personal refuză ca apartenență la această filozofie. În unul dintre interviuri el spune:”Existențialism, aceasta într-un fel este nonsens.”

Ce prezintă filosofia din punctul de vedere al acestor gânditori? Într-un interviu din 1959, când B. Russell este întrebat *ce este filosofia?* și răspunde: „Este o întrebare controversată. Eu cred că nu vom întâlni doi filosofi, care vă pot da același răspuns. Răspunsul meu ar fi astfel: filosofia reprezintă o cugetare despre lucrurile, la care încă nu este posibilă o cunoștință exactă. Dar, totuși, aceasta este doar opinia mea.”

Pentru Russell este deosebire între filosofie și știință. Știința, din punctul lui de vedere, este ceea ce noi cunoaștem, iar filosofia este ceea ce noi încă nu cunoaștem. Într-o anumită măsură filosofia, după Russell, este servitoarea științei. Aceasta se explică prin aceea, că pe parcursul dezvoltării cunoștințelor întrebările din sfera filosofiei trec în sfera științei. Cu alte cuvinte filosofia ar avea de a face doar cu niște ipoteze, care în viitor sunt preluate de știință, cum de exemplu a fost preluată de știință ipoteza atomistă a lui Democrit la sfârșitul secolului al XIX-lea, sau ipoteza lui Hiparh de către N. Copernicus. După cum susține Russell, „Democrit a născocit ipoteza atomistă, cum că materia constă din corpuscule mici.”

Atunci, care este folosul cel avem de la filozofie? Primul, este susținerea cugetărilor despre lucrurile care nu au devenit încă obiect al cercetării științifice, pentru că știința acoperă doar o parte mică din ceea ce îl interesează pe om. Un alt domeniu al utilizării filosofiei este creșterea cantitativă a construcțiilor imaginare despre lume și aducerea lor la nivel de ipoteze. Și, în sfârșit, după B. Russell, există un domeniu, în care știință este inaptă de a acționa, și acesta rămâne una din sferele de activitate ale filosofiei, și anume domeniul axiologic, adică valorile spirituale ale omenirii.

M. Heidegger în lucrarea „Noțiunile fundamentale ale metafizicii” scrie că „filosofia nu este nici știință și nici predică a viziunii despre lume.” Filosofia ca știință absolută este un ideal care nu poate fi realizat de nimeni, nici de o școală filosofică. Și în general, a vedea filosofia prin prisma științei înseamnă înjosirea esenței ei adevărate, greșeală principială și nerecunoașterea esenței adânci a filosofiei.

Filosofia nu este nici concepție despre lume. Pentru că o concepție despre lume nu este altceva decât convingerea unui gânditor particular sistematizată și susținută de o serie de discipoli, care la rândul lor vor crea sistemele sale.

Filosofia nu poate fi definită nici prin comparația ei cu religia și arta. Cu toate că comparația cu arta și religia este mai justificată, decât comparația ei cu știința. Comparația ei cu știința este înjosirea esenței filosofiei, iar compararea ei cu religia și arta este echivalarea ei după esență.

Definirea filosofiei prin istoria filosofiei este o iluzie, pentru că nivelul cercetării aici este superficial. Noi putem să aflăm de unde a provenit noțiunea de filosofie și care este semnificația ei. Bazându-ne pe semnificația cuvântului putem pătrunde în ceea ce se definește drept filozofie, dar aceasta nu este filosofia.

Filosofia, după Heidegger, este însăși procesul filosofării, ca activitate umană, încât noi suntem oameni. Omul este figura centrală a filosofiei, omul în lume. Pe cât această lume este infinită, iar noi suntem finiți. Știm noi oare ce este omul? - întreabă Heidegger. Este omul cununa creației sau un labirint surd, o mare neclaritate și prăpastie? Dacă noi cunoaștem atât de puțin despre om, cum s-ar putea ca ființa umană să nu ne fie străină. Cum s-ar putea ca filosofia să nu se înece în întunericul acestei ființe.

Nostalgia, spune Heidegger, este dispoziția fundamentală a filosofării. Heidegger împrumută de la Novalis definiția filosofiei, pe care o consideră romantică, dar exactă: "Filosofia la propriu este nostalgia, tendința de a fi oriunde acasă." Lumea este infinită, înțelegerea acestui lucru este foarte important pentru gândirea filosofică. Noi, ca ființe umane suntem trecători, finiți. Finitudinea nu este pur și simplu o însușire a noastră, ci mod de a fi. Dacă noi vrem să fim ceea ce suntem, noi nu putem arunca această finitudine și să ne amăgim, dar trebuie să o păstrăm. Aname această finitudine a omului ne constrânge în singurătatea noastră, prin care și se pun întrebările metafizice. Întrebarea despre aceea ce este metafizica, spune Heidegger s-a transformat în întrebarea: ce este omul?

Rațiunea științifică este indiferentă pentru conceptele metafizice și rămâne pentru ele închisă. Când Heidegger este întrebat de jurnaliștii revistei „L, Express” cum înțelege el raportul dintre știință și metafizică, filosoful răspunde: "Este o întrebare dificilă. Știința își răspândește puterea sa peste tot pământul. Dar știința nu gândește, pentru că calea și mijloacele ei sunt așa că ea nu poate gândi... Numai atunci, când vor recunoaște, că știința și gândirea este separată de o prăpastie – relația lor va deveni adevărată. Însă știința fără gândire este lipsită de putere."

Bibliografie

1. Мартин Хайдеггер. Разговор на проселочной дороге. М. 1996.
2. Хайдеггер М. Основные понятия метафизики., в кн: Мир философии. М. 1991., с. 118 -125
3. Бертран Рассел. Что такое философия?: philosophy_russel. zip-zip archive.